

ÚVODEM

Zkoumání česko-ruských a slovensko-ruských literárních a kulturních vztahů je věnována v posledních letech zvýšená pozornost v badatelských centrech československých i sovětských. Výsledkem je řada dílčích studií, sborníků i knižních monografií, věnovaných buď zpracování určitého údobí nebo jednotlivým literárním osobnostem, ať jsou to již ruští spisovatelé, posuzovaní z aspektu české či slovenské recepce, nebo významní překladatelé. Skromným příspěvkem k této složité problematice, jejíž komplexní zpracování bude možné až po důkladném zvládnutí dílčích úkolů, chce být i tato monografie. Podnětem k jejímu vzniku byl fakt, že vztahu Táborského k ruské literatuře byla dosud věnována malá pozornost. Ostatně i jediná, ještě předválečná monografie o Táborském z pera Bedřicha Slavíka zůstala v rukopise.

Překladatelská a popularizační činnost Františka Táborského, rozvíjená v průběhu půl století — od počátku devadesátých let devatenáctého století do konce třicátých let století dvacátého — spolu s jeho vlastní básnickou tvorbou byly vděčným podnětem ke zkoumání externích i interních kontaktů v oblasti česko-ruských literárních vztahů a souvislostí. Mnohostrannost kulturních zájmů Táborského, jeho rozsáhlé konexe s řadou předních představitelů české i ruské kultury spolu s dobrou autorovou orientací v literární historii — to vše bylo vhodným podkladem pro zachycení širších literárně-historických souvislostí. Předpokladem pro zpracování tohoto tématu právě v Brně je rozsáhlá a cenná knihovna Táborského, kterou básník odkázal brněnské filozofické fakultě.

Na překladech Táborského, spjatých ještě s teoretickými principy konce 19. století, bylo možno ukázat přechodné stadium českého překladatelství, které bylo v oblasti české literatury, zvláště v edici Ottovy Ruské knihovny, poměrně dosti konzervativní. Proto i ty celkem málo výrazné progresivní jevy, které se projevují v teoretických postulátech a částečně i v překladatelské praxi Táborského, byly příčinou toho, že jeho překlady byly akceptovány příznivě ještě i ve třicátých letech, kdy již nabývaly převahy zásady volného překladu.

Vzhledem k tomu, že dílo Táborského zahrnuje špičkové jevy ruské literatury 19. a počátku 20. století, jako je Puškin, Lermontov, Gribojedov,

básníci tzv. „čisté poezie“, A. Blok, jejichž recepce v českém prostředí má již dlouhou tradici, bylo nezbytné uplatnit hledisko srovnávací. Způsob zpracování jednotlivých kapitol se však různí podle toho, nakolik byla dané tematice u nás věnována pozornost. Jinak bylo nutno postupovat v případě A. S. Puškina, kde bylo možno navázat na některé starší srovnávací práce, jinak v případě Lermontova, Gribojedova, Bloka a představitelů „čisté poezie“, jichž se česká literární komparatistika dotkla buď jen částečně nebo vůbec ne. V těchto případech bylo třeba zařadit Táborského do dějin poznávání uvedených autorů u nás. Kromě kapitoly o statických Táborského věnovaných Puškinovi jsou monografickým způsobem zpracovány také partie o ústní lidové slovesnosti a divadle. Pro omezený rozsah práce jsem nemohla využít všeho materiálu, který jsem shromáždila při zpracovávání své kandidátské disertace. Jeho části jsem opublikovala v samostatných dílčích studiích.

Dvoji činností Táborského — překladatelskou a popularizační — byla dána celá struktura práce. U autorů, jimž Táborský věnoval největší pozornost, jako byl Lermontov, Puškin, sleduji každou složku v samostatné kapitole, v ostatních případech člením látku uvnitř jednotlivých partií.

Považuji za svou milou povinnost poděkovat všem, kdo mi při mé práci pomáhali. Mé díky patří především zesnulému profesoru Franku Wollmanovi, členu-korespondentu ČSAV, z jehož podnětu práce vyšla a jemuž vděčím za uvedení do literárněvědné srovnávací metodologie. Zpracování tak rozsáhlé látky by bylo nemožné bez bibliografických podkladů, které jsem čerpala především z materiálů, shromážděných po řadu let v bibliografickém oddělení retrospektivních stavik Ústavu pro českou a světovou literaturu při ČSAV v Praze a v případě děl Františka Táborského z rukopisné bibliografie, vypracované dr. Pavlem Peřtou. Všem, kdo mi byli v tomto směru nápomocni, vřele děkuji. Jsem rovněž zavázána díky pracovníkům Ústřední knihovny filozofické fakulty, kteří mi vycházeli vstříc při studiu literatury z knihovny Táborského i z ostatních fondů, stejně tak jako pracovníkům ostatních brněnských a pražských knihoven. Za zapůjčení archiválií vděčím bývalému majiteli pozůstalosti Fr. Táborského dr. Augustinu Zdražilovi, literárnímu archivu Památníku národního písemnictví v Praze, Archivu hl. města Prahy, Muzeu B. Smetany a literárnímu oddělení Moravského muzea v Brně. Za zpřístupnění archivních materiálů jsem zavázána i vedení literárního archivu při univerzitní knihovně v Kyjevě, archivu knihovny Saltykova-Ščedrína a rukopisnému oddělení Puškinského domu v Leningradě, Leninské knihovny a Státního archivu literatury a umění SSSR v Moskvě. Ve všech těchto fondech jsem marně hledala dopisy Táborského jeho ruským přátelům, mezi nimiž byli nejvýznamnější ruští představitelé novoslovanství, jejichž odpovědi se dochovaly v pozůstalosti Táborského. Za cenné informace vděčím pražskému Divadelnímu ústavu, divadelnímu oddělení Moravského muzea a pracovníkům Ústavu pro českou a světovou literaturu při ČSAV v Praze i v Brně.

V Brně dne 11. 7. 1975